

Discussiestuk 'Professionaliteit in de beeldende kunst' ten behoeve van debat in Stedelijk Museum Schiedam, Vrijdag 7 September 2018.

Spreker; Jolande Bosch. Voorzitter Debat: Cilia Batenburg.

Ik wilde dit gesprek eigenlijk beginnen met een beetje humor, zoiets als; uw spreker is vandaag verlaat omdat zij nog even een paar bejaarden uit bad moet halen, uiteraard zeer kundig en in het kader van haar kunst, die zich ook vaak om bejaarden bekommert. Want soms moet ik er een beetje om lachen, deze discussies over wat professioneel kunstenaarschap is.

Maar het is ook een beetje wrang, want ik geef les aan de kunstacademie en daar is het zeker niet makkelijk om studenten een beeld te geven van wat die professie dan wel is. Sterker nog, eigenlijk gaan onze studenten dat later zelf vormgeven en kunnen wij als docenten hooguit uit eigen ervaring putten en het hebben over wat het was, is en mogelijk kan gaan zijn. Daar komt bij dat de ene kunstenaarspraktijk op de andere lijkt als een tang op een varken, of, om maar binnen de beroepen te blijven, als een loodgieter op een autoverkoper. Of op iets dat we nog niet eens kunnen benoemen; leid daar maar eens voor op...

Het eerste waar ik verder aan moet denken bij het woord 'professioneel' is de professionaliteitstoets van onze vrienden van de belastingdienst, die ook maar iets moeten bedenken en dus kijken ze naar omzet en tijdsbesteding. Wij weten allemaal natuurlijk ook wel dat het prima mogelijk is om heel veel tijd aan iets te besteden en/of veel ervan te verkopen, zonder dat het nou je beste werk is. Maar ja, ze moeten wat. En wanneer ben je nu eigenlijk (niet) met je kunst bezig? Ik moest bijvoorbeeld eens verplicht ook de reistijd meenemen naar en van mijn bijbaan, waar ik de reistijd naar en van mijn atelier ook niet had meegenomen. Kunnen de heren en dames van de belastingdienst controleren wat er onderweg in mijn hoofd omging?

De dikke van Dale zegt dat professioneel betekent; van beroep, aan het beroep eigen of (als) van een vakman (een professionele aanpak bijvoorbeeld). Maar dan moeten we dus heel duidelijk weten wat dat beroep is. En bij de vraag op mijn inschrijving voor deze tentoonstelling heb ik eerlijk toegegeven dat kunstenaar wellicht de beste omschrijving is voor het geheel van de dingen die ik doe; atelierwerk, onderzoek en lesgeven op de academie, maar of dat mij nu professioneel maakt. Misschien is het de beste benoeming van hoe ik in het leven sta; dat alles terecht komt in die brij van verwerking die door mijn handen moet gaan en niet alleen mijn hoofd. Is die attitude (of afwijking zo je wilt) dan professioneel kunstenaarschap? Ik weet het nog niet. Een andere definitie die ik heb kunnen vinden is 'niet slordig', dat is, zo mogelijk nog problematischer; ik houd van netheid, maar rommel is nodig in een proces en ook een zekere mislukking. Falen hoort er ook heel erg bij.

Erkenning is ook zo'n lastige; hierbij gaat de kost vaak voor de baat uit en zoals Brian Eno wel eens in een interview heeft gezegd; de kunsten zijn een soort maatschappelijke onderstroom, een voedingsbodem waaruit fenomenen als bijvoorbeeld Prince voortkomen, maar die wij in zijn geheel nodig hebben.

Er zijn veel agenda's in de kunst. Het woord 'autonomie' is niet iets dat we nog vaak gebruiken. Als je als kunstenaar een opdracht of beurs krijgt tegenwoordig, is deze vaak geoormerkt. Ik betrap mij er vaak op dat ik de financiële vrijheid die mijn bijbaan mij verschaft zeker gebruik om lekker mijn eigen zin te doen, tenzij een opdracht zo naadloos daarbij past dat het geen echte aanpassing vergt. Dat is een wat ouderwetse gedachte, maar voor mij belangrijk omdat ik dit echt ben gaan doen om te verwerken wat ik zie en ik belangrijk vind. En daarna is het fijn als een ander daar ook iets mee kan, maar dat maakt wel dat ik onderken dat dit best wel mijn feestje is en ik dan ook meestal zelf moet trakteren. Dat heeft toch best wel eigenschappen van hobbyïsme of ten minste zendingsdrang. Mijn werk is ook vrij maatschappijkritisch, is het dan de verantwoordelijkheid van de heilige huisjes waar ik tegenaan schop om dat te faciliteren?

Om kort te gaan, destilleer ik uit dit betoog al een aantal dingen die ik graag met jullie samen kritisch zou willen bespreken en graag als discussiepunten wil inzetten, eens kijken of we het een beetje eens kunnen worden

- 1) het vak is niet eenduidig genoeg om voor vak door te gaan
- 2) wanneer een kunstenaar werkt is niet aan diens agenda te zien
- 3) hoeveel een kunstenaar verdient met zijn/haar werk is niet bepalend voor de kwaliteit
- 4) falen en mislukken is onderdeel van het proces, daar moet ruimte voor zijn en dat is dan toch productief
- 5) wat er wordt gedaan of gemaakt verandert voortdurend en verbreedt de mogelijkheden verder
- 6) we hebben veel kunstenaars nodig als voedingsbodem/onderstroom in onze cultuur
- 7) kunstenaars hebben een bepaalde houding, een attitude, die maakt dat dingen door hun hoofd en handen moeten gaan
- 8) kunstenaarschap kan kritisch zijn en niet per se voldoen aan verwachtingen of eisen
- 9) kunstenaarschap heeft meer weg van een hobby of zo je wilt roeping dan een vak omdat de eigen fascinaties en ontwikkeling (het proces) er meer richting aan geeft dan markt of peers.